

Mrtvi kot

Evroambicija
ni evrodosežek*

ALENKA PIRMAN

“Kadar je bila v politiki Avstrija - Slovenija krizna situacija, je telefoniral pokojni Kraigher in rekel: ‘Veš kaj, naredi eno razstavo, srečati se moram z njihovim predsednikom’... Mi smo odpirali razstavo, politiki pa so reševali svoje probleme.”**

Izkoristila sem predsedovanje naši širši domovini. Prostovoljno sem šla na pet konferenc, tri tematske diskusije in dve okrogli mizi. Kje smo? Kam gremo? Pot je cilj in umetnik nima dosti izbire: nosi lahko prapor, odpadke ali pa denar! Kaj bi bili raje - kura nesnica, paradni konj demokracije ali njen smetar?

Če je rekel evroumetnik, naj reče še evropalček.

EU financira transnacionalne projekte, podpira pa tudi organizacije kar tako. Te morajo biti na evropski ravni in delovati kot mreža, festival ali pa - ambasador! 600.000 evrov dobi dvorni Mladinski orkester Evropske unije, mednarodna fundacija Manifesta jih bo, recimo, deležna 212.000. Peter Inkei, direktor budimpeštanskega kulturnega observatorija svetuje: Kultura ni dekoracija, ki poje hvalnico prosvetljenemu vladarju. Znebimo se vendar te prezivete kategorije! Pa ravno zdaj, ko se je med deseterico uspelo prebiti Slovenskemu mladinskemu gledališču, ki je za 142.000 evrov postalo prvi ambasador z našega ozemlja.

Če je rekla evrostrah, naj reče še evrososed.

Kultura noče biti hvalnica lastne dediščine, omike in “večne lepote”, pa naj bo ta balkanska ali sredozemska. Želi “neposreden dostop do političnih odločitev, prehod iz kulturnega dialoga kot ilustracije, ornamenta ali dokaza o dobri volji, k medsebojnemu kulturnemu razumevanju, h kulturnemu dialogu o konfliktnih temah,” je povedal Lev Kreft na konferenci Premreži se! (organizacija SCCA-Ljubljana). Tudi nematični generalni direktorati Evropske komisije se zbujaajo. Aja, kultura! Kako lahko pomaga pri zaviranju klimatskih sprememb? Ali zna uspešno integrirati begunce? Naj naredi sosede bolj znosne! Kultura tekmuje za denar s pomorsko varnostjo. Naj dokaže, da je koristna! In ljudje pišejo diplomske iz “rabe umetniških projektov v postkonfliktnih spravnih procesih”... Integrirana kultura proizvaja umetnost kot komunalno storitev. Instanca določi degradirana območja in povabi umetnike, da jih civilizirajo. Mar ne bi moralo biti ravno obratno? Na konferenci o novih paradigmah in modelih ter kulturi v zunanjih odnosih EU (organizacija Ministrstvo za zunanje zadeve, Sektor za mednarodne odnose) so zato priporočili, da je potrebno izhajati iz preteklih in že obstoječih iniciativ civilne družbe, sodelovanje pa mora temeljiti na lokalnem znanju in potrebah kulturnega sektorja.

Boljše evrosubvencija v roki kot evropogovor na strehi.

Neki zdravnik brez meja na začasnem delu v Afriki je nekoč okrcal mednarodno humanitarno pomoč, predvsem pa dobro stoječi in dobronamerni sloj uradnikov, ki z njo upravljajo: “Samo kolo in hladilnik rabimo, pa lahko s cepljenjem preprečujemo epidemijo v radiju 60 km.” Taista konferenca je na različne generalne direktorate naslovila preprosto, a radikalno zahtevo: finančne instrumente EU je treba poenostaviti! Ti niso dovolj prilagodljivi, saj manjše organizacije nimajo takšnih kapacitet, da bi sploh lahko kandidirale za evropska sredstva. Nižje finančne podpore v kombinaciji s poenostavljenimi administrativnimi postopki bi omogočile resne spremembe! Pa si jih politika res želi? Kakorkoli že - dresura kulture poteka v obratni smeri. Nagrajuje se stopnjo homologizacije kulturne organizacije z rigidnim sistemom (beri: administrativno in leporečno usposobljenost), ne pa dejanskih dosežkov.

Najprej evrokondom, potem pa evronavada.

Evropska unija vsako leto določi mantra, ki jo cel kontinent pomaga izprazniti z vztrajnim ponavljanjem v najbolj nenaravnih položajih in prisiljenih državah (samo pogledajte podnaslove letošnjih uradnih dogodkov!). Iz spoštovanja vrednega “medkulturnega dialoga” je oportunitizem naredil čežano, ki se ji le še cinično nasmihamo. Lani je ubil “enake možnosti”, drugo leto bo speštal “ustvarjalnost in inovativnost”.

Zrno do zrna - evrospektakel, kamen na kamen - evroinšpektor.

Še kura nam je ostala. Zanj je potekala bitka na Brdu, na dveh zaporednih, a ločenih konferencah o spletnih vsebinah in kulturi na spletu (organiziralo Ministrstvo za kulturo). Kar zdrava pamet ne bi znala ločiti niti s pinceto, je z mesarico razklal kapitalski interes. Program prve so tako zapolnili posredniki (odvetniki, kolektivne organizacije, založniki, distributerji...) - lastniki avtorskih pravic, ki so “v imenu avtorja” pripravljeni zanemariti marsikakšno civilizacijsko pridobitev (npr. prost pretok kulture, necenzuriran in nekriminaliziran dostop do spleta). Udeleženci smo lahko le nemo spremljali mašo za profit. Kura nesnica preživi, če koristi mešetarju. Ta bo v njenem imenu in na njen račun lobiral do onemoglosti (ponudniki spletnih storitev že pišejo grozilna pisma občanom na Norveškem, Švedskem, v Veliki Britaniji; posebej izvorno so se tega lotili v Franciji z novim vladnim uradom - spletno policijo). Zabavna industrija vsiljuje svoje pogoje in merila. Kolateralna škoda tega vika in krika bo skrčen prostor delovanja za interdisciplinarne, raziskovalne in eksperimentalne sodobne umetnike. Lepa Brena je imela prav: “Nič, kar ni množično sprejeto, ni in ne more biti umetnost!”

“Borimo se za globoke in bistvene premike v pojmovanju kulture in umetnosti v naši družbi, za premike, ki bodo vplivali na našo umetniško ustvarjalnost, ki pa je ne bodo ovirali, temveč pospeševali njeno vsestransko vključevanje v svobodna, resnično umetniška iskanja.”***

* (vsi pregovori) Jaka Železnikar: Evropregovor (generativno-kombinatorno delo na spletu), <http://www.evrokultura.org/>

** Beti Žerovc: O kombinacijah (intervju z Zoranom Kržišnikom), Likovne besede št. 81-82

*** Stane Dolanc: Kultura - potreba in samoupravna pravica, Delo, 23. 1. 1973

Novo vodstvo in stara dejavnost
Društva glasbenih umetnikov Maribor

Društvo glasbenih umetnikov Maribor je izbralo novi upravni odbor za štiri-letni mandat. Predsednik je Robert Mraček, stalni dirigent Akademskega godalnega orkestra Društva glasbenih umetnikov Maribor. Novi predsednik bo orkestru (s katerim je imel že okoli dvajset nastopov) dirigiral že danes na koncertu v okviru Festivala Lent, v dvorani Union ob 20. uri. (kr)

Neprestana agonija
potapljaajoče se ladjeO križih in težavah
nacionalne kinematografije

UROŠ SMASEK

Nacionalna kinematografija je zmeraj bila “vrtiček” za politiko, se glasi ena od ugotovitev sicer že popisane razprave Slovenski film, zaprt v Slovenijo ali odprt v svet?, pripravljene aprila ob sodelovanju predstavnikov filmskega in kino področja ter v organizaciji stranke Socialnih demokratov. Tej ugotovitvi pa se pridružuje ta, da je kinematografija v neprestani agoniji, kot ladja, ki neprenehoma tone. Je akutno podfinancirana, kot opozarja priznani filmski ustvarjalec in profesor na ljubljanski Akademiji za gledališče, radio, film in televizijo ter pooblaščen predsedujoči Nacionalnemu svetu za kulturo, **Miran Zupanič** (Otroci s Petrička...), sicer pa udeleženec nedavne okrogle mize Križi in težave slovenskega filma, pripravljene ob sodelovanju poznavalcev in v organizaciji stranke Zares.

Niz neresničnih trditev o uresničevanju javnega interesa v filmski kulturi izpostavlja Zupanič, denimo, da kulturna politika po lastnih besedah zagotavlja dovolj denarja za izvedbo nacionalnega filmskega programa. Temu Zupanič nasprotuje s podatki, da je lani država namenila iz proračuna kinematografiji in avdiovizualni (AV) produkciji nekaj več kot 6 milijonov evrov, a da je v istem obdobju, denimo, javnim zavodom gledališke dejavnosti namenila dobrih 19 milijonov, javnim zavodom glasbene dejavnosti pa dobrih 20. Zupanič seveda ne zaveda tem zavodom, ampak tako primerjalno razlaga stalno podfinanciranje in posledično nenehno padanje produkcijskih standardov kinematografije.

Nasprotuje Zupanič tudi trditvi, da je kulturna politika oblikovala racionalen in delujoč sistem za izvedbo nacionalnega filmskega programa, saj naj bi že prej slabo delujoči sistem aktualna politika v zadnjih dveh letih popolno-

ma demontirala in ga predruščila v monopol generalnega direktorja direktorata za medije (v ministrstvu za kulturo), ki naj bi si po letu 2006 podredil vso nacionalno kinematografijo! Neresnica pa naj bi bila še, da kulturna politika z ukrepanjem zagotavlja zadostno prisotnost nekomercialnih in umetniških filmov iz vseh relevantnih svetovnih kinematografij ter se tako uspešno upira ameriškemu kulturnemu imperializmu. Zupanič nasprotuje temu s podatki, da je lani bilo v kinih pri nas prikazanih 183 novih filmov za dobrih dva milijona gledalcev in da so od tega trije domači filmi imeli nekaj manj kot 131.500 gledalcev, a še to predvsem na račun izjemno uspešnega Petelinjega zajtrka. Ob tem pa je 114 filmov (62 odstotkov) bilo iz ZDA in pritegnilo skoraj milijon 800 tisoč gledalcev (80 odstotkov). Zupanič pa opozarja še, da je v začetku aprila direktor Slovenske kinoteke zaprl ljubljanski umetniški kino Kinodvor, kar je hudo vplivalo na umetniško filmsko distribucijo pri nas.

Bremenila naj bi nacionalno kinematografijo po mnenju predsednika Društva slovenskih filmskih ustvarjalcev, **Igorja Koršiča**, predvsem že leta trajajoča nesposobnost ali pač pomanjkljiva volja, če ne celo kar alergija domače politike, da bi končno premišljeno uredila nacionalno AV področje. Kot pa opozarja dolgoletno prekaljeni in najuspešnejši domači producent **Franci Zajc** (produkcija **Arsmédia** - Petelinji zajtrk...), ki pozna nacionalni Filmski sklad (FS) od njegovih začetkov leta 1994, naj bi ta bil v popolnem razsulu in opravilno nesposoben. Ob tem pa bivši vršilec dolžnosti direktorja FS in zdajšnji član nadzornega sveta FS, Denis Miklavčič, opozarja na popolno nejasnost meril pri izbiranju projektov v nacionalni filmski program, češ da je FS zavrnil Zajcu 7 prijavljenih projektov v tem letu, kar je svojevrstna “nagrada” za uspešnost Petelinjega zajtrka!

V reševanju križev in težav nacionalne kinematografije izpostavlja

Lani je država namenila kinematografiji in avdiovizualni produkciji nekaj več kot 6 milijonov evrov, javnim zavodom gledališke dejavnosti dobrih 19 milijonov, javnim zavodom glasbene dejavnosti pa dobrih 20 milijonov evrov

filmski poznavalec in založnik **Samo Rugelj** kot enega ključnih, a nedelujočih dejavnikov bistveno davčno olajšavo za podjetja za finančno vlaganje v kinematografijo, saj je zdajšnja (0,3 odstotka) odločno prenizka, da bi se kdo resno odločil za to. Ob ustrezni olajšavi pa bi zasebni kapital lahko šel, recimo, v bolj komercialne filme nacionalnega programa, javna sredstva pa v bolj umetniške.

Angleški Sarajevski zvezki

Minuli teden so predstavniki uredništva Sarajevskih zvezkov ter partnerja pri projektu, Študentska založba in Zunanje ministrstvo RS, izpeljali promocijska dogodka v Amsterdamu in Bruslju, posvečena zadnji, 18. številki zvezkov, v kateri so objavljeni teksti v angleščini in ima naslov The Best of Sarajevo Notebooks.

Na predstavitev v Amsterdamu in Bruslju so kot sogovorniki sodelovali Helena Drnovšek Zorko - Slovenija (veleposlanica, vodja sektorja za mednarodne odnose v kulturi na MZZ) in člani uredništva Sarajevskih zvezkov: **Boris A. Novak** - Slovenija (pesnik, prevajalec, literarni teoretik, predavatelj), **Vojka Smiljanić-Đikić** Bosna in Hercegovina (izvršna urednica SZ, pesnica), **Sibila Petlevski** Hrvaška (avtorica in prevajalka), **Basri Capriqi** Kosovo (pesnik, predavatelj), **Zoran Hamović** Srbija (založnik in publicist) in Aleš Debeljak Slovenija (avtor, predavatelj, tudi moderator obeh pogovorov). Na predstavitvi v Bruslju, ki je potekala v uglednem Flagey Theatreu, je zbrano občinstvo uvodoma nagovoril evropski komisar za znanost in razvoj dr. **Janez Potočnik**, ki je poudaril, da je promocija angleške številke Sarajevskih zvezkov pomembna za globalnejši medkulturni dialog in da izjemno ceni napore uredništva, ki s tem vseregiskim časopisom na Zahodni Balkan spet prinaša “olimpijskega duha”.

Sibila Petlevski je izpostavila, da so Sarajevski zvezki ne le regijska poveza-

Helena Drnovšek Zorko ob predstavitvi v Amsterdamu

va, temveč časopis evropske misli in etike, Basri Capriqi pa je dodal, da so Sarajevski zvezki na kulturni ravni za prebivalce Kosova trenutno edina povezava Prištine z ostalimi regionalnimi centri, vse druge kulturne vezi so porušene. Zoran Hamović je Sarajevske zvezke označil za močan instrument kulturne diplomacije, Aleš Debeljak pa za izraz tistega pravega kozmopolitizma, ki dovoljuje kompetentno medkulturno debato. Boris A. Novak je izpostavil, da v času Jugoslavije ni nikoli obstajala uspešna jugoslovanska revija, le posamične, politično zaznamovane publikacije. Sarajevski zvezki so tako - paradoksalno - prva

odlična jugoslovanska literarna revija, ki je svojo pot med bralce našla šele po razpadu skupne države.

Udeleženci debate so še jasno povedali, da cilj projekta ni kaka politična nostalgija, ampak enostavno izmenjava, pretok informacij v regiji in povezava avtorjev različnih usod.

Izvršna urednica Sarajevskih zvezkov, Vojka Smiljanić Đikić je izrazila zahvalo slovenski državi, ki je že od vsega začetka razumela pomen in koncept projekta, in posebej slovenskemu Zunanjemu ministrstvu za podporo angleških izdaj publikacije. Helena Drnovšek Zorko je ob tem dodala, da upa, da to ni zadnja izdaja revije v angleščini. (kr)